

Já si tím rooibosem nejsem jistá, ale o matche jsem hodně slyšela aneb exkurze do čajového ráje

Kateřina Časarová (studentka Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK)

„No a nešla bys někdy do čajovny?“ zněla otázka mého spolužáka. Trochu mě tím vyděsil, protože nevím nic o čajovnách ani čajích, všechny mají podivné názvy, příchutě i způsoby podávání. Bylo mi v tu chvíli úplně jasné, že se nějak ztrapním.

„Ale jo, to ráda půjdu.“ Usmála jsem se i přes potoky studeného potu na zádech a představovala si, jak si objedná něco odporného a pak budu tiše trpět. Tohle jsem nemohla dopustit, a tak jsem doma sedla k počítači a začala lustrvat stránky všemožných čajoven a jejich nabídky, abych pak mohla předvést své znalosti v oblasti čajů a znemožnila se pouze tím, že se poliji kvůli té mrňavé konvičce, které vypadává poklička. Ve změti webových stránek s exotickými motivy jsem rovnou vyloučila čaje, jejichž název sestával ze spousty souhlásek za sebou a zaměřila se na něco, co jsem alespoň někdy slyšela. Takové *maté* zní skutečně hezky, jemně, úplně jako pohlázení. No tedy, to byl příměr, už mě úplně pohltila ta atmosféra čajoven, a to jejich menu s nakroucenými písmenky a měkké, útulné a zšeřelé prostory prohlížím pouze virtuálně. Za chvíli mi narostou vousy a začnu jezdit na kole.

Ovšem našla jsem i další čaje, jejichž názvy sice nebyly tak jemného rázu, ale pořád zněly dost exoticky na to, abych ze sebe udělala čajového gurmána. Narazila jsem však na drobný zádrhel. *Matcha*, *Pu erh*, *Rooibos* – nejen že nevím, co si mám pod takovými názvy představit, ale navíc si nejsem jistá, jak bych to vyskoňovala. A to, uznejte, je skutečný problém. Co kdybych se spletla a zradila tak své češtinářské srdce a celá čajovna, včetně mého společníka a vousaté obsluhy, by se mi smála?

Má první cesta s tímto problémem směřuje do online Slovníku spisovného jazyka českého, a přestože neočekávám existenci některého z hesel, jsem nakonec mile překvapena. Při prvním dotazu na výraz *maté* mi vyskočí tato definice: „Maté – neskl. s. (ze špan. driv. indián.) sušené listy cesmíny paraguayské; odvar z nich připravený.“ Takže je to přesně tak, jak jsem myslela už předtím, *maté* jako *filé*. Ale i tak bych ráda řekla *s kým s čím, s matém*.

S dávkou nadšení začnu vyhledávat slovo *matcha*. Bohužel mé další hledání nebylo tak úspěšné a ve Slovníku spisovného jazyka českého na mě kouká akorát oznámení, že heslo v databázi nebylo nalezeno. Ale já se jen tak nevzdávám a hledám i v Příručním slovníku jazyka českého i Pravidlech českého pravopisu, nicméně opět bez výsledku. Vypadá to tedy, že pro pomoc budu muset zabrousit hluboko do tajů internetu. Podle jakéhosi webu o čajích a jejich zdravotních účincích jsem zjistila, že si s tím asi nikdo nedělá takové starosti jako já a čaj *matcha* mluvčí rovnou řadí ke vzoru žena. „Nejdůležitější příznivé účinky pravidelného popíjení *matchy* jsou z velké části odrazem toho, že *matcha* patří mezi zelené čaje.“

Po marném pokusu s *matchou* a slovníky u čajů *Puerh* a *rooibos* rovnou zabrousím do čajových poraden. U lahůdky jménem *puerh* mám však problém nejen se skloňováním, ale i s výslovností. Zatímco u *matchy* jsem z hlásek *t* a *ch* automaticky udělala *č*, aniž bych věděla, zda se to tak skutečně vyslovuje, *Puerh*, nebo také *Pu erh* či *Pchu-er* není tak průhledné označení. Podle Wikipedie by to mělo být „*pchuer*“, jenže jak moc je v tomto otevřená encyklopedie věrohodná, to si nejsem jistá. Zatím se s tím smírím a radši pátrám po jmenném rodu tohoto tmavého čaje

a bezkofeinového čaje *Rooibos*. Očividně ani tyto názvy nečiní moc potíží a většina čajíčkových webů je automaticky považuje za jména mužského rodu neživotného. *Puerh* bez *puerhu*, *rooibos* bez *rooibosu*, hrad bez hradu. Ale našli se i tací, kteří název zemitého fermentovaného čaje a sladce vonícího nápoje vyřešili pomocí opěrného slova čaj, u něž je rod jasný: „Vyzkoušet můžete například bleskovou dietu s čajem Pu erh“, nebo to jednoduše neskloňovali. Vskutku radikální řešení, ale pokud někdo není pevný v kramflecích nebo nerad kazí v podstatě úplně cizí slovo, které není ani zachycené ve slovnících, není co vyčítat.

Jak je vidět z těchto příkladů názvů nečajů, jak je nazývají odborníci přes bylinné nápoje, není u nich žádný problém je zařadit do naší deklinace, aby se tu cítily jako doma. Vlastně na tom není ani nic složitějšího, jde spíše o cit k jazyku než o lingvistický oříšek. Málkomu by znělo dobře *puerh* bez *puerhi* jako kost bez kosti. A protože popularita všemožných ozdravných čajů stále stoupá stejně jako poptávka po fairtrade kávě a bio obilných klíčcích, je docela možné, že se nakonec v nějakém slovníku také objeví tyto cizokrajné názvy nápojů s všelijakou chutí, která v člověku probudí nové já.

Nakonec jsem se pro jistotu zeptala i svého táty, tedy veřejnosti neznalé čajů ani češtiny, co by s takovým čajem *rooibos* ve slohové práci dělal. Bez váhání mi vyskloňoval všechny zmíněné názvy tak, jak jsem je viděla na internetu a já věděla, že můžu v čajovně beze studu prohlásit, že si nejsem jistá s tím *Puerhem* a že o hodně uvažuji o *Matche*. Stále jsem ale byla plná strachu, abych přece jen něco nezkazila a neudělala ze sebe barbara, například kdybych si do *Rooibosu* červeného poručila šest kostek cukru a kapku citrónu. „A nepůjdeme radši na pivo?“ zeptalo se spolužáka mé nečajové já.